
การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4
DEVELOPMENT OF AN INTEGRATED CURRICULUM BASED ON
THE FOUR NOBLE TRUTHS

ชนิดาภา พรหมิ Chanidapha Phrommi
โรงเรียนอนุบาลชุมชนบางบ่อ Anubanchumchonbangbo School, Thailand
Corresponding Author E-mail: ichanidapha@gmail.com

Article Received: June 24, 2023, Revised: June 28, 2023, Accepted: June 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้จะนำเสนอการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4 ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรเป็นแผนโครงการที่กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลไว้ล่วงหน้าอย่างมีแบบแผนเพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูและผู้บริหารในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาในทุกด้าน โดยการนำการพัฒนาหลักสูตรมาบูรณาการกับหลักอริยสัจ 4 อันหลักพุทธธรรมอันเป็นความจริงอย่างประเสริฐ 4 ชั้น ประกอบด้วย ชั้นที่ 1 ชั้นทุกข์ การกำหนดปัญหา เป็นการกำหนดให้รู้จักสภาพปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรที่ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นมาจึงไม่ควรประมาทและต้องพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหา ชั้นที่ 2 ชั้นสมุทัย การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เป็นการกำหนดเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรซึ่งมีสาเหตุที่ต่างออกไปเพื่อการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ ชั้นที่ 3 ชั้นนิโรธ การกำหนดเป้าหมาย เป็นการดับปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีจุดหมายที่ต้องการบรรลุผลให้เกิดขึ้นได้และเป็นการบรรลุถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาหลักสูตร และชั้นที่ 4 ชั้นมรรค กำหนดวิธีการแก้ปัญหา เป็นการกำหนดวิธีการปฏิบัติและการแสวงหาการแก้ไขปัญหาการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาเพื่อกำจัดปัญหาอุปสรรคให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาหลักสูตร

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, การบูรณาการ, หลักอริยสัจ 4, สถานศึกษา

ABSTRACT

This article proposes the development of an integrated curriculum based on the Four Noble Truths, in which the curriculum development is a project plan that specifies the objectives, content of learning management activities, measurement and evaluation in advance in a structured way as a guideline for teachers and administrators in learning management for learners to learn and develop in all aspects by integrating the development of the curriculum with the Four Noble Truths, which are the four noble truths of the Buddha's teachings, consisting of Step 1 Dukkha, the suffering level, the determination of the problem. It is a requirement to know the problem conditions in curriculum development that do not go as planned, causing problems, so one should not be careless and must be ready to face the problems; Step 2 Samudaya, it defines the causes that cause problems in the development of the curriculum, which have different causes for the

development of the curriculum according to the plan; Step 3 Nirodha, setting goals, it is the end of the problems arising from the curriculum development with a purpose that needs to be achieved and is the achievement of the benefits gained from the curriculum development; and Step 4 Magga, it is a formulation of practical methods and seeking solutions to curriculum development problems in educational institutions in order to eliminate problems and obstacles to achieve curriculum development goals.

Keywords: Curriculum Development, Integration, Four Noble Truths, Educational Institutions

บทนำ

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศที่ประเทศกำลังก้าวเข้าสู่สังคมขนาดใหญ่ ทั้งในระดับภูมิภาคและสังคมโลก ประกอบกับในภูมิภาคนี้จะมีการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนมีความพยายามที่จะเชื่อมโยงกันของประเทศในอาเซียนกับนอกภูมิภาคอาเซียนจึงมีความจำเป็นต้องสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศรวมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบ Logistics ที่สำคัญของประเทศ ทั้งด้านการคมนาคม การสื่อสาร การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่สำคัญมากและขาดไม่ได้ คือ การพัฒนาคน เพราะฉะนั้นจึงเป็นโจทย์สำคัญของการจัดการศึกษาและปฏิรูปการศึกษาของไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาไว้โดยมุ่งจัดการศึกษาที่เป็นเลิศด้วยการทำให้โรงเรียนมีคุณภาพ การเรียนการสอนมีคุณภาพ ห้องเรียนมีคุณภาพ และผู้เรียนมีคุณภาพได้มาตรฐานสูงในระดับสากล แนวนโยบายและแนวปฏิบัติดังกล่าวข้างต้นจะบรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับโรงเรียนเพราะโรงเรียนเป็นหน่วยงานในระดับปฏิบัติที่สำคัญที่สุดที่จะนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาตินโยบายการปฏิรูประบบบริหารจัดการ ในการบริหารและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ได้กำหนดให้การปรับระบบบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นยุทธศาสตร์ และได้กำหนดมาตรการในการดำเนินการไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1) ปรับระบบบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2) เร่งรัดการกระจายอำนาจให้สถานศึกษา 3) ส่งเสริมให้ใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม 4) สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนสังคม และ 5) ส่งเสริมการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ปัจจุบันมีการปรับโครงสร้างการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวคือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดนิยามของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา หมายความว่ามีการร่วมสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษาตามโครงสร้างเดิมที่มีบริบทต่างกัน ดังนั้นจึงต้องพยายามพัฒนาระบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น สถานศึกษาจึงมีหน้าที่ให้การศึกษแก่ประชาชนจึงต้องนำหลักการดังกล่าวมาดำเนินการโดยมีเป้าหมายในการจัดการศึกษา คือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) ถ้าหากโรงเรียนดำเนินการไม่เป็นไปตามแผนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการก็น่าจะพิจารณาได้ว่าโรงเรียนประสบความล้มเหลว ในทางตรงกันข้ามโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานวิชาการโรงเรียนนั้นก็สมควรได้รับการยกย่องยอมรับว่าเป็นโรงเรียนที่ดำเนินการกิจได้ผล (อุทัย บุญประเสริฐ, 2538) ซึ่งการบริหารงานในโรงเรียนที่สำคัญที่สุดก็คือการบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จและความล้มเหลวในการ

จัดการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศ (รุ่ง แก้วแดง, 2541)

การบริหารงานวิชาการเป็นงานสำคัญส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดผ่านการบริหารงานวิชาการ คือผ่านการจัดการเรียนการสอนนั่นเอง เนื้อหาสาระของงานวิชาการนั้น จะต้องมุ่งเน้นสู่เกณฑ์มาตรฐานเอาไว้ให้ชัดเจน เพื่อจะได้ส่งผลให้ผู้สอนผู้เรียนเกิดความสำนึก มุ่งไปในทิศทางเดียวกันและหนึ่งในเป้าหมายของการบริหารการศึกษาไทยในทศวรรษหน้า คือ การยกระดับคุณภาพการศึกษา ทุกระดับทุกประเภท เพื่อเพิ่มคุณภาพคนไทย ทั้งในความเป็นพลเมืองและพลโลก ให้พร้อมที่จะเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2550) โดยเฉพาะการบริหารหลักสูตรซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารงานวิชาการที่สำคัญประการหนึ่ง

การบริหารแนวพุทธเป็นความพยายามในการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาประยุกต์กับวิชาสมัยใหม่ ทั้งนี้เพราะพุทธธรรมเป็นนามธรรมสูงกว่าความรู้สมัยใหม่ใดๆ พุทธธรรมจึงสามารถควบคุมทั้งวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ทั้งหมด เมื่อองค์กรมีความมั่นคงแล้วเราจะหยุดแค่นั้นไม่ได้จำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เรียกว่า การพัฒนาองค์กร สามารถทำได้ทั้งทางโลกและทางธรรม สำหรับการพัฒนาทางโลกนั้นมีวิธีการทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น Reengineering, Human Resource Development หรือ Knowledge Management แต่สำหรับการพัฒนาองค์กรทางธรรม (Buddhist organization development) คือการใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กร ตัวแปรที่จะพัฒนานั้นก็คือ องค์กรประกอบหลักขององค์กรนั่นเอง เมื่อการพัฒนาทางโลกผสมผสานกับการพัฒนาทางธรรม ย่อมทำให้องค์กรนั้น เป็นองค์กรที่มีสันติภาพ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีความสามารถในการบริหารจัดการตนเองได้ รักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม และเป็นองค์กรที่มีจิตวิญญาณหรือมีจิตสำนึกชุมชนนั่นเอง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และชาย สัญญาวิวัฒน์, 2550)

ปัญหาการบริหารงานในด้านวิชาการโดยเฉพาะด้านการพัฒนาหลักสูตรนั้นถือว่ามีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างมาก ซึ่งหากมีการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาบูรณาการอันจะเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพได้ โดยหลักอริยสัจ 4 (ม.ม. (ไทย) 12/340/349) คือ หลักความจริงอันประเสริฐที่ทำให้ผู้เข้าถึงอริยสัจ 4 อย่าง ได้แก่ ทุกข์ ทุกขสมุทัย ทุกขนิโรธ และทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2543) เป็นหลักธรรมที่สมบูรณ์เป็นองค์ธรรมที่เป็นหลักความจริงของชีวิต เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงสอดคล้องสัมพันธ์กับองค์ประกอบและปัจจัยต่างๆ อย่างเป็นระบบ มีตัวป้อนวิธีการ และผลเชิงประจักษ์ (สุนน ออมรวินัย, 2544) เพื่อนำมาบูรณาการกับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการได้อีกหนทางหนึ่ง

การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น หลักสูตรที่ดีต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้มีเนื้อหาสาระทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมือง ซึ่งผู้เขียนได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่มีนักวิชาการได้กล่าวไว้หลากหลายท่าน ดังนี้

อมรา เล็กเริงศิลป์ (2540) ได้สรุปไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่บรรจุแผนงานหรือโครงการ และเนื้อหากิจกรรมต่างๆ อันพึงปรารถนาของสังคมนั้นๆ อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

อุทัย บุญประเสริฐ และจิราภรณ์ จันทร์สุพัฒน์ (2540) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเป็นสิ่งที่ผู้เรียนพึงได้รับและได้เรียนรู้จากการจัดมวลงประสบการณ์และแผนการสอนที่จัดให้ผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุผล ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาที่มุ่งฝึกรวมผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิตเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณภาพในอนาคต

อึ้ง บั้วศรี (2542) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลงประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ รวมถึงกิจกรรมนอกหลักสูตร สิ่งซึ่งสังคมมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับวิถีทางต่างๆ เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลงประสบการณ์ทุกชนิดที่ครูจัดอย่างสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเจริญงอกงาม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) ได้กล่าวว่า หลักสูตรมีความหมาย 3 ประการ ได้แก่ 1) หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ ในการจัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหวังไว้ 2) หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผลผลิต (Output) คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น 3) หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียน ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง แนวทางการรวมมวลงประสบการณ์ เนื้อหา หรือกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นไว้เป็นแบบอย่างที่จะจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการพัฒนา รวมถึงมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาและสามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุข

หลักอริยสัจ 4

การนำหลักพุทธธรรมที่มาจากบูรณาการกับการพัฒนาหลักสูตรในบทความนี้ ผู้เขียนได้นำหลักพุทธธรรม คือ หลักอริยสัจ 4 (ส.ม. (ไทย) 19/1703/543) อันมีที่มาแห่งพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงอริยสัจ 4 ไว้เป็นส่วนหนึ่งของอัมมจักกัปปวัตตนสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาแก่ภิกษุปัญจวัคคีย์ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2543) โดยมีพระปัญจวัคคีย์เป็นผู้รับฟังพระธรรมเทศนาครั้งแรก ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี เป็น 1 ในสังเวชนียสถาน 4 แห่ง

หัวใจคำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ที่อริยสัจ 4 ประการ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในปฐมเทศนาแก่สหายเก่าของพระองค์ คือ ปัญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน (ปัจจุบันเรียกว่าสารนาถ) ใกล้เมืองพาราณสี ในพระธรรมเทศนาถ้อยคำนี้ซึ่งมีหลักฐานในคัมภีร์ดั้งเดิมนั้น พระองค์ได้ทรงแสดงอริยสัจ 4 ประการไว้เพียงย่อเยื้อง แต่ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนารุ่นแรกๆ มีหลายแห่งที่ได้อธิบายอริยสัจ 4 ประการนี้ซ้ำแล้วซ้ำอีกพร้อมด้วยรายละเอียดมากมายและหลายแง่หลายทาง ถ้าศึกษาอริยสัจ 4 โดยอาศัยหลักฐานอ้างอิงและคำอธิบายจากคัมภีร์เหล่านี้ก็จะรู้เรื่องราวที่ดีและถูกต้องตามคำสอนอันเป็นแก่นหลักธรรมทั้งปวงของพระพุทธองค์ตรงตามคัมภีร์ดั้งเดิม (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2543)

อริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ ได้แก่ 1) ทุกข์ : ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาวะที่บีบคั้น ชัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักการพลัดพรากจากสิ่ง

ที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานชั้น 2) ทุกขสมุทัย : เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา 3) ทุกขนิโรธ : ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึง เมื่อกำจัด อวิชชา สำรอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ติดข้อง หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ คือ นิพพาน 4) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา : ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ข้อปฏิบัติ หลังความดับทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง มรรคมีองค์ 8 นี้ สรุปลงไปในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิปัญญา อริยสัจ 4 นี้ เรียกกันสั้นๆ ว่า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2543)

อริยสัจ แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้เป็นพระอริยะ อริยสัจ เป็นชื่อธรรมหมวดหนึ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ เป็นหลักธรรมที่สำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนาซึ่งถือว่าเป็นหลักแห่งความจริงและนำผู้เข้าถึงให้บรรลุถึงความเป็นพระอริยะได้มี 4 ประการ คือ 1) ทุกข์คือความไม่สบายกายไม่สบายใจ 2) สมุทัยคือสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ 3) นิโรธคือการดับทุกข์ 4) มรรคคือหนทางหรือแนววิธีสำหรับดับทุกข์ (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2551)

การแสดงอริยสัจ 4 เรียกอีกอย่างว่า สามุกกัสมิการธรรมเทศนา แปลว่า พระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงหยิบยกขึ้นถือเอาไว้ด้วยพระองค์เอง คือ ทรงเห็นด้วยพระสยัมภูญาณ ซึ่งหลักอริยสัจ 4 เป็นเรื่องที่ทรงแสดงสุดท้ายต่อจาก อนุปุพพพิภวา 5 ซึ่ง “อริยสัจ” แปลว่า ความจริงของพระอริยะ ความจริงอันประเสริฐ “อริยสัจ” เป็นชื่อธรรมสำคัญหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนามี 4 ข้อ คือ 1) ทุกข์ 2) ทุกขสมุทัย (เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์) 3) ทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์) และ 4) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หรือมรรค (ทางแห่งความดับทุกข์) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

สรุปได้ว่า อริยสัจ 4 คือ ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้และทรงแสดงหลักธรรมที่ว่าด้วยเรื่องอริยสัจไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) ทุกข์อริยสัจ คือ ความเกิดเป็นทุกข์ ความแก่เป็นทุกข์ ความเจ็บเป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ ความประสพกับสิ่งไม่เป็นที่รักเป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งเป็นที่รักเป็นทุกข์ ความไม่ได้สิ่งที่ตนปรารถนาเป็นทุกข์ กล่าวโดยย่อ ความยึดมั่นชั้น 5 เป็นทุกข์ 2) ทุกขสมุทัยอริยสัจ คือ ตัณหาอันนำไปเกิดอีกเป็นความเพิลิตเพิลินและความกำหนัด ทำให้เพิลิตเพิลินในอารมณ์นั้นๆ ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา 3) ทุกขนิโรธอริยสัจ คือ ความที่ตัณหาดับไปอย่างไม่มีเหลือด้วยวิราคะ ความสละ ความสลัดทิ้ง ความพ้น ความไม่อาลัยในตัณหา 4) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ คือ อริยมรรคมีองค์ 8 ประการ ได้แก่ สัมมาทิฎฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4 เป็นการนำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรกับหลักอริยสัจ 4 โดยมีแนวทางบูรณาการการพัฒนาหลักสูตรตามหลักอริยสัจ 4 คือ การร่วมมือกันดำเนินการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้หลักอริยสัจในการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นทุกข์ การกำหนดปัญหา

1.1 เสนอให้ทุกฝ่ายศึกษาสภาพปัญหา ก่อนให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อการจัดทำแผนพัฒนาหลักสูตร

1.2 หลักสูตรเก่าที่เน้นการสอนอย่างเดียวและขาดการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ขั้นที่ 2 ขั้นสมุทัย การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

- 2.1 ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรพื้นฐาน ก่อนเริ่มต้นการเรียนการสอนแต่ละวิชา
 - 2.2 มีการวางแผน จัดทำโครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาสาระ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมทั้งวัตถุประสงค์
 - 2.3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานภาพในสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย ในการพัฒนาหลักสูตร
- ขั้นที่ 3 ขั้นนิโรธ การกำหนดเป้าหมาย
- 3.1 มีการติดตาม วัดผลประเมินผลการเรียนการสอน ตามหลักสูตรในแต่ละวิชา
 - 3.2 กำหนดตารางเรียนวิชาการเรียนการสอนตามหลักสูตรแต่ละวิชาได้เหมาะสมตามความต้องการ
 - 3.3 นิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย
 - 3.4 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
 - 3.5 วางแผนโครงสร้างหลักสูตรประจำปีการศึกษาและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง
- ขั้นที่ 4 ขั้นมรรค กำหนดวิธีการแก้ปัญหา
- 4.1 มีการส่งเสริมให้จัดทำแผนการเรียนการสอน ตามสาระการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 4.2 นำการวัดผลประเมินผลมาปรับปรุงแก้ไขการสอน และรายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
 - 4.3 ส่งเสริมให้ครูพัฒนาเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและความต้องการของนักเรียน
 - 4.4 พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
 - 4.5 ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนทุกคนโดยสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร
 - 4.6 เปิดโอกาสให้ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร
 - 4.7 กำหนดนโยบายเพื่อวางแผนการบริหารงานวิชาการไว้อย่างชัดเจน

บทสรุป

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4 เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน โดยการพัฒนาหลักสูตรเป็นแผนโครงการที่กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลไว้ล่วงหน้าอย่างมีแบบแผนเพื่อเป็นแนวทางสำหรับครู ผู้บริหารในการจัดประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาในทุกด้าน เพื่อนำมาบูรณาการกับหลักอริยสัจ 4 อันหลักพุทธธรรมอันเป็นความจริงอย่างประเสริฐ ความจริงของพระอริยะความจริงที่ทำให้คนให้เป็นพระอริยะ ประกอบด้วย 1) ทุกข์ การกำหนดให้รู้จักสภาพปัญหา คือ ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ อันเนื่องมาจากสภาวะที่ทนได้ยากคือ เป็นสภาวะที่บีบคั้นจิตใจ ความขัดแย้ง การขาดความเที่ยงแท้ การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความไม่สมปรารถนา หรือการบริหารงานที่ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ จึงทำให้เกิดทุกข์

ดังนั้น เมื่อเกิดทุกข์เราต้องไม่ประมาทและต้องพร้อมที่จะเผชิญกับความเป็นจริง 2) สมุทัย การกำหนดเหตุแห่งปัญหาเพื่อกำจัด หมายถึง เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ คือ เป็นสิ่งเริ่มต้นที่ทำให้เกิดทุกข์ ทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุที่แตกต่างกันออกไป แต่สาเหตุที่แท้จริงที่ก่อให้เกิดทุกข์ก็คือ ตัณหาหรือความอยาก ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ 3) นิโรธ การดับปัญหาอย่างมีจุดหมาย ต้องมีการกำหนดว่าจุดหมายในการบริหารวิชาการที่ต้องการมีอะไรต้องแก้ไข ทำอย่างไรจึงจะพัฒนาหลักสูตรให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ 4) มรรค การกำหนดวิธีการในการพัฒนาหลักสูตรและปฏิบัติเพื่อกำจัดปัญหาอุปสรรคให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้นั้น สรุปองค์ความรู้การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4 เป็น 4 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 ชั้นทุกข์ การกำหนดปัญหา ชั้นที่ 2 ชั้นสมุทัย การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ชั้นที่ 3 ชั้นนิโรธ การกำหนดเป้าหมาย และชั้นที่ 4 ชั้นมรรค กำหนดวิธีการแก้ปัญหา โดยมีจุดหมายเพื่อให้บรรลุผลก่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนามุ่งที่จะฝึกอบรมผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิตเพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณภาพในอนาคต สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). **8 นโยบายการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). **คู่มือการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชูศรี สุวรรณโชติ. (2544). **หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย.

อึ้ง บั้วศรี. (2542). **ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ธนัษการพิมพ์.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2551). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสตร์ คำวัด**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2543). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2541). **ปฎิวัติการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- วิจิตร ศรีสะอ้าน. (2550). **เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่อง โรงเรียนนิติบุคคล: มิติใหม่ของการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และชาย สัญญาวิวัฒน์. (2550). **การบริหารจัดการแนวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนน อมรวีวัฒน์. (2544). **หลักสูตรทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- อมรา เล็กเริงศิลป์. (2540). **หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- อุทัย บุญประเสริฐ และจิราภรณ์ จันทร์สุพัฒน์. (2540). **หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2538). **การวางแผนการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.